

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужъ амалхэр зыхуагъэщхъэпурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфашэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я щІыхъымрэ я хуэфашэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылъкуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылътатауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмышІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щіІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфашэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ кыщалгытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури кърал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икIи кърал хабзэм кърэхумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалъэм кърэмызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхущIафэхэми, апхуэдэ IуэхущIафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ хабзэ нэхъыщхъэм е кърал хабзэм кърырипэс цIыху хуэфашцэхэр зыкътэ IуэхущIафэ кыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеящIэхэм зыхуигъэзэну, зыкъригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажъэ имыIэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ иIэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ кыщытралъхъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелъхъэ хеящIэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъуэ нахуэм и кIэхуы, кърал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ кълъытэр, мыхеифэ къралпыркъым.
2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щыщIэм щыгъуэ кърал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIапхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхъэу кълъыхъу зэримыщIам щхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щыщIам щыгъуэ хуэгъуэуау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри кърэхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм кърэIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэщ мыпхуэдэ кърэхэзэрыхъныгъэхэм кърал хабзэкIэ зыкълъыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ дэтхэнэ зы кърэли и щIыналъэм щхъэхуиты щызекIуэну, щыпсэну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езы и къралри хэту дэтхэнэ зы къралым иIэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ залымыгъэ/лей кълъырахым и щхъэр нэгъуэщI кърал иригъэзыну, щхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхъэпэну.
2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо кърал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ кърэмызэгъэ IуэхущIафэхэм кърэхэкI дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зы къралым и цIыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхур зицIыхуу щыт къралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къралым и цIыху хъуну иIэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цыыхуьуми цыыхубзми хуитыныгъэ иІэщ къызыхэкІа лъэпкъым, зи цыихуу щыт къэралым е дину иІыгъым къыхэкІ пэрыуэгъу къыхуэмыуву, хуиту къишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зээзгыныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икъурэкІэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхъыщхьэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мылъку зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихур щхьэусыгъуэншэу и мылъку пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхьэхэр нэрылъагъуу яригъэщІэн, игъэзэщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыихур и гупсысэхэм къыхэкІкІэ зыми къимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукІи къэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту къыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхьэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ и къэралым цыихубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хыikumэт Іэщхьэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыихубэм и фІэигъуэныгъэрщ. А фІэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щІыкІэм тет хэхиныгъэ хуит захуэхэу е цыихухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхэу, зи ныбжъ ирикъуа цыиху псоми яхузэІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ къытрагъэзэххэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыихубэ жылагъуэм зэрыщыщым елътытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащІэкІэ е къэралыгъуэхэм я зэдэІэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкІэмрэ и амалхэмрэ елътытауэ дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ и напэрэ и цыихугъэрэкІэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту къыхихыну, зауагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм къыщахъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыихум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цІыхум хуэфэщэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал къезытын зы лэжъапщІэ хуэфІ къыІэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпэсэхуну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ пІалъэр цІыху хуэфашэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лъэжъапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашэ иІэу псэун папщІэ шхыныгъуэ, фашэ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм къыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмышщІагъэ къылыбъысу щытмэ къыщахъумэну, кърагъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ къыкІэлъыплъынхэу, къыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дьдэу къапщтэмэ икІи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэІухагъэнущ. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елътэуэ.

2. Гъэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІыу гъэпсауэ икІи цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ щІыхъыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цІыхухэр хущІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулътэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжъэгъуэ дэлъыну икІи мамырныгъэр къыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къыгъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыл-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщиІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
